

КАТАЛОГ ИЗЛОЖБЕ

ЗАНАТСКЕ ИСПРАВЕ
18. и 19. ВЕКА У ВОЈВОДИНИ
СЕПТЕМБАР – ОКТОБАР 1993. ГОДИНЕ
АРХИВ ВОЈВОДИНЕ – НОВИ САД

ЗАНАТСКЕ ИСПРАВЕ 18. И 19. ВЕКА

Занат или рукодјеланије (рукодјелије) је делатност људског рода позната из дубоке прошлости, од времена када је појединац могао, знао или морао да направи нешто што други из његове околине нису умели. Та вештина и знања доносила су му одређене привилегије које је он љубоморно чувао у оквиру свог сталежа, преносећи их само заклетим ученицима. Све до наших дана занатлије су баштинници вековима стицаних техничко-технолошких искустава и знања њихових бројних претходника, која су омогућила човечанству опстанак у борби са силама природе, стални напредак и усавршавање неопходних оруђа и помагала.

Када се данас говори о занатима и занатлијама човек нехотице почне да се изражава у прошлом времену, да се присећа разних згода, прича и анегдота из литературе или детињства, везаних за доживљаје са мајсторима - занатлијама из његовог окружења. Постоје и данас занатлије, али од богатства и разноврсности понуде оних старих - остало је још само неколико - чије услуге користимо: пекари, месари, бербери, понеки златар, кројач или обућар. Индустријска производња готово да их је потиснула у свим областима живота. Нарочито се ова констатација односи на тзв. "балканске занате" које су Срби донели са собом приликом бројних сеоба од 14-18. века из српских земаља у Војводину (абације, ћурчије, бачваре, казанције, сараче, ситаре, сапунције, дунђере, коваче, лончаре, лицидере, шеширције, пушкаре, чизмаре, кујунције, лимаре, папуције, опанчаре, воскаре, итд. итд.). Истина, појавили су се и неки нови мајстори за оправку индустријских уређаја и свих оних производа савремене електронске ере, али, то је нешто друго, њихова делатност у народу још увек није добила ни одговарајуће име.

Занатство је, природно, било више развијено у нашим варошима где је радило и највише занатлија. У селима, поготово мањим, сасвим је другачија ситуација. Тамо занатлије, најчешће, нису могле да живе само од свог заната, па су се бавили још и земљорадњом или виноградарством, као помоћним извором прихода. У 18. и 19. веку већина сељака је знала да у оквиру своје кућне задруге направи готово

све што им је требало за живот. Сами су ткали, бојили платно, шили одећу, зидали и изводили столарске послове.

Протеривањем Турака крајем 17. и почетком 18. века број становника на територији данашње Војводине константно расте. У разрушеној земљи потребе за занатлијама биле су велике па су се војне и цивилне власти трудиле да што више унапреде занатство планским слањем деце на учење. Тако је 1764, 1765. и 1772. године војна власт послала више десетина дечака из Границе о државном трошку на школовање у Беч. Највише су тражени зидари и тесари, па су власти доводиле и приличан број Немаца занатлија. На територији некадашње Хабсбуршке монархије све занатлије су на основу привилегијалних права биле удружене у еснафе или цехове, како су називали занатска удружења. Тако су занатлије биле организоване и на подручју Војне границе, где су од осме деценије 18. века почели да добијају посебне привилегије (у Карловачком генералату 1772., у Банској Крајини 1774. године, док су их занатлије Славонске границе добили тек 1796. године).

Еснафске привилегије регулисале су прецизно права и обавезе мајстора и калфи унутар удружења. Имале су готово идентичне одредбе у свим деловима Границе, а чиниле су их, у пуном обиму, 34 члана (артикула). У већим местима где су постојала јака цеховска удружења добијене привилегије укоричене су као посебне књиге и представљају права мала ремек дела калиграфског и сликарског умећа, (по лепоти се посебно истичу привилегије занатлија из Сомбора, Руме и Панчева). Срби су и пре Велике сеобе били организовани у еснафе или руфете, што се види из више привилегија издатих српским занатлијама у Будиму, Сент Андреји, Баји, Новом Саду, итд., као и по коришћеној терминологији. Наиме, већина термина: еснаф, руфет, занат, устибаша, терзибаша, ћурчибаша, су балкански турцизми арапског порекла и били су у употреби много пре Сеобе. Занатлије су се строго придржавале „артикула” својих правила, редовно примењујући новчане казне за оне који то нису чинили. Да их не би заборавили, на свакој годишњој скупштини читана су правила удружења.

Посебну улогу и значај имале су занатлије за време већих војних похода. У 16. веку приликом турских освајања ових крајева и Угарске у оквиру помоћних одреда из редова хришћанског становништва регрутоване су пре свега занатлије (зидари, дунђери, тесари, опанчари). Њих су називали

вали сарахори (черахори), а служили су као градитељи при изградњи и оправци тврђава, подизању и поправљању мостова. За тај рад били су ослобођени давања извесних државних дажбина. У походу турске војске 1566. сарахори су довођени из вароши и села Србије, Босне, али и из Срема и Бачке, како би радили за потребе бројне војске коју је султан подигао за напад на Угарску. Највише су тражени опанчари, казанције и лагумције. Глиша Елезовић наводи да је за ту војну појешки санцак бег био дужан да пошаље чак хиљаду мајстора опанчара (!). Занимљив је податак да је тада ангажовано и 40 казанција, који су из Београда отишли за војском у Будим.

У пописима становништва Угарске са почетка 18. века, које је објавио Иван Јакшић, види се да је много домаћина пописано са занимањем као презименом, тј. са презименом изведеним из занимања: Абација, Чизмација, Чурчија, Колар, Сапунџија, Пивар, итд. Тако се на пример, у попису Ковиља у рубрици „занимање” наводи Марко чурчија, док је у рубрици „презиме” наведено исто - Чурчија, сличан је пример Станка Ковача и Петка Абације.

Увидевши могућност бржег економског напредовања кроз трговину и израду занатских производа велики број породица је дао децу на учење заната. Баш за Нови Сад, често се у изворима наводи да за брзи развој и просперитет свог „общества” има првенствено да захвали способним занатлијама удруженим у снажне цехове и вештим трговцима који делују на целој територији аустријског царства. „Србске народне новине” 1847. године у једном тексту, говорећи о развоју културе међу Србима у Новом Саду, наводе да православци, „... на три места школе за шегрте мајсторске издржавају”. По попису Новог Сада из 1774. било је у граду 253 православна мајстора и 120 католика занатлија, а шегрта 55 католика и 154 православна. Тај број расте и наредних година, тако да 1775. има у Новом Саду 121 занатлија - католик и 267 занатлија Срба, а 1777. године скоро 300 занатлија православаца и 104 католика. Панчево је према попису из 1794. године бројало 829 породица, од којих су 189 биле занатлијске, 49 трговачких, неколико чиновничких, а остало су биле земљорадничке породице. Већ 1821. било је 330 мајстора, 274 калфе и 179 шегрта учлањено у девет енафских удружења. Скоро 10% од укупног броја становника! У Стоном Београду 1715. године постојао је 21 цех са 83 занатлије, док је 1720. већ било 26 цехова са 132 занат-

лије. У Меленцима је 1862. године било 17 кројача (15 Срба), 8 колара (5 Срба), 15 ковача (12 Срба), 23 чизмара (20 Срба), 7 бербера (сви Срби), 20 ћурчија (сви Срби), итд. Исте године у Кикинди је било близу 300 занатлија. У Моркину је било 30 ћурчија (сви Срби), два ћуркара, 14 чизмара, 14 кројача, 2 кабаничара, 1 сарач, 3 касапа, 2 колачара, 1 апотекар, 16 ковача, 12 столара, 4 зидара, 3 шеширџије, 2 дунђера, 2 бравара, 4 шустера, 2 кујунџије, 3 стаклара, итд. Чак и мања места су имала на десетине занатлија: у Врањеву је било 72 занатлије; у Карлову 25; Јозепову (Нови Кнежевац) 31; у Куманима 22, у Крстуру 20 занатлија, итд. Сличне прилике су и у свим осталим градовима у Војводини и Угарској, где су Срби настањени. Иван Јакшић је објавио и занимљив податак из Острогона где је почетком 18. века забележено да су на тамошње пијаце долазили Срби ћурчије из Будима, Пеште, Коморана и Сент Андреје и „... бољом робом и вештијом трговином конкурисали домаћим ћурчијама”. Управо тај слој добростојећих грађана - занатлија и трговаца омогућио је брз економски и културни развој наших градова и здружено подржавао оснивање школа, штампарија, часописа и разних других културних институција и садржаја. На тај начин њихов удео у очувању националног идентитета је неоспорно велики.

Архиви Војводине у својим богатим фондовима чувају и значајан број докумената везан за занате у 18. и 19. веку, без којих је немогуће озбиљније изучавање, како историје заната, тако и ширих економско-социолошких сагледавања развоја друштва, а нарочито српског живља на овом простору. Најбољи примерци мајсторских и калфенских писама 18. и 19. века, рад тада познатих сликара и графичара, често су на завидно високом уметничком нивоу. На њима су уз персоналне податке о власнику исправе, дате и ведуте-изгледу градова у којима су их калфе и мајстори добијали после испуњавања услова прописаних строгим цеховским правилима. Таквих панорамских изгледа са цртежима наших градова из 18. и 19. века готово да и немамо сачуваних, па значај ових исправа у том светлу добија посебну вредност. Калфенска писма су биле потврде о довршеном учењу одређеног заната и положеном испиту за калфу. То су били, понекад руком писани, чешће штампани формулари различитих величина, где су се у остављеним празнинама уписивали подаци о калфи којем се издају: назив еснафа, име и презиме, подаци из личног описа и дужини рада. Када би калфа испунио све захтеве прописане правилима, морао је

пред двојницом мајстора израдити неки занатски рад, тзв. ремек или мајстерштик. Ако би задовољио, добијао би „изучену књигу” - мајсторско писмо, које су потписивали цех-мајстор и аћамајстор. Затим је нови мајстор плаћао закуску или свечани ручак за своје колеге, обично недељом или неким празником. Отуда и до данас сачувани израз „платити цех”. Посебно корисно за калфе је било цеховско правило „вандровања” или „странствовања”, по коме су били обавезни да три године „вандрују” - путују и раде код различитих мајстора у различитим градовима, како би „... у свом занату памет примили, да безумни не остану”. Боравак у разним деловима Аустријске Монархије омогућавао је калфама да науче језике и различите поступке и финесе у изради одређених производа.

Интерес за познавањем других земаља и градова код грађанског и занатског сталежа у 19. веку је евидентан. Под утицајем великих географских открића и наглог развоја науке, човек се више не може задовољити непоузданим или идеализованим приказима земаља и градова. Попут пејсажног сликарства, графичке ведуте доживљавају два велика раздобља - прво у 17. и друго у 19. веку. За оба ова раздобља карактеристично је да се у њима грађанска класа социјално и економски развија, што јој омогућава већи животни стандард, боље образовање, и ствара жељу за новим спознајама. У XIX веку грађанство постиже своју пуну афирмацију, а ведуте управо на прелазу из 18. у 19. век имају своје последње велико раздобље процвата пред незадрживим налетом фотографије половином 19. века.

Ведуте градова дате на горњем делу занатских исправа имају изузетно велику документарну и културно-уметничку вредност, упркос чињеници да се на почетку XIX века раде према одређеним правилима, са идеализованом композицијом пејсажа и изгледом градова, а не према стварном изгледу краја или града. Развој ових идеализованих ведута доласком романтизма се мења, од типизираних панорамских изгледа градова прелази се на индивидуално виђење мотива са верним преношењем чињеница. Тиме оне постају прворазредан извор за проучавање наших градова 18. и 19. века. За израду занатских исправа користило се више различитих материјала и техника - од дрвореза, бакрореза, бакрописа, преко литографије, до челикореза. Цеховски листови су најчешће богато украшени оквирима који носе гирланде и друге флоралне или геометријске украсе, али и композицијама са симболима одређених заната.

Највише сачуваних исправа са ведутама има за мотив панораму Новог Сада. Од најстарије - већ познатог рада Захарија Орфелина из 1774 године, до различитих варијација једног истог изгледа града са почетка 19. века, чији цртеж током времена, све до половине 19. века, само добија понеки детаљ, или симболе одређених цехова. Нажалост, за неке градове, који су имали бројне занатлије, немамо сачуваних исправа са ведутама. Тако Сремска Митровица има само једну познату занатску исправу са ведутом града, чији је цртеж рађен за цех лицидара 1798. године. Слично је и са Зрењанином и Суботицом за које се до данас сачувала по једна или две исправе са ведутама града. Изложили смо и мало познате литографије са панорамом Бечеја и Сомбора, које ће много користити служби заштите споменика културе и урбанистима.

Ведуте градова рађене су, истина много ређе, и у књижицама-„вандровкама”. Изложили смо само две ведуте са изгледима Илока и Новог Сада из прве половине 19. века, које су сачуване у нашим збиркама. Сигурно је да ће задатак неке будуће студије бити и провера поузданости и историјске тачности цртежа на ведутама.

Овом изложбом Архив Војводине и Историјски архив у Панчеву желе да стручњацима и широј публици омогуће увид у материјал који је до сада био мало познат и ретко излаган. За ову прилику из архива и музеја у Војводини прикупљени су најлепши примерци занатских исправа, неколико занатских барјака и других предмета везаних за рад цеховских удружења. Акцент је стављен на занатске исправе које имају ведуте градова у горњем делу, како због њихових ликовних, тако и документарних вредности. Највећи део изложеног материјала власништво су Архива Војводине у Новом Саду и Историјског архива у Панчеву, који поседују изузетно богате збирке занатских исправа. Такође велику помоћ у избору експоната за изложбу пружили су нам архиви у Зрењанину, Сенти, Суботици и рукописно одељење Матице Српске из Новог Сада. За позајмицу музејских предмета захвалност дугујемо и музејима у Панчеву, Руми, Зрењанину, а посебно Музеју Војводине у Новом Саду и његовом кустосу господину Милу Игњатовићу, који су нам уступили драгоцене занатске исправе из њихове збирке.

Павле Станојевић

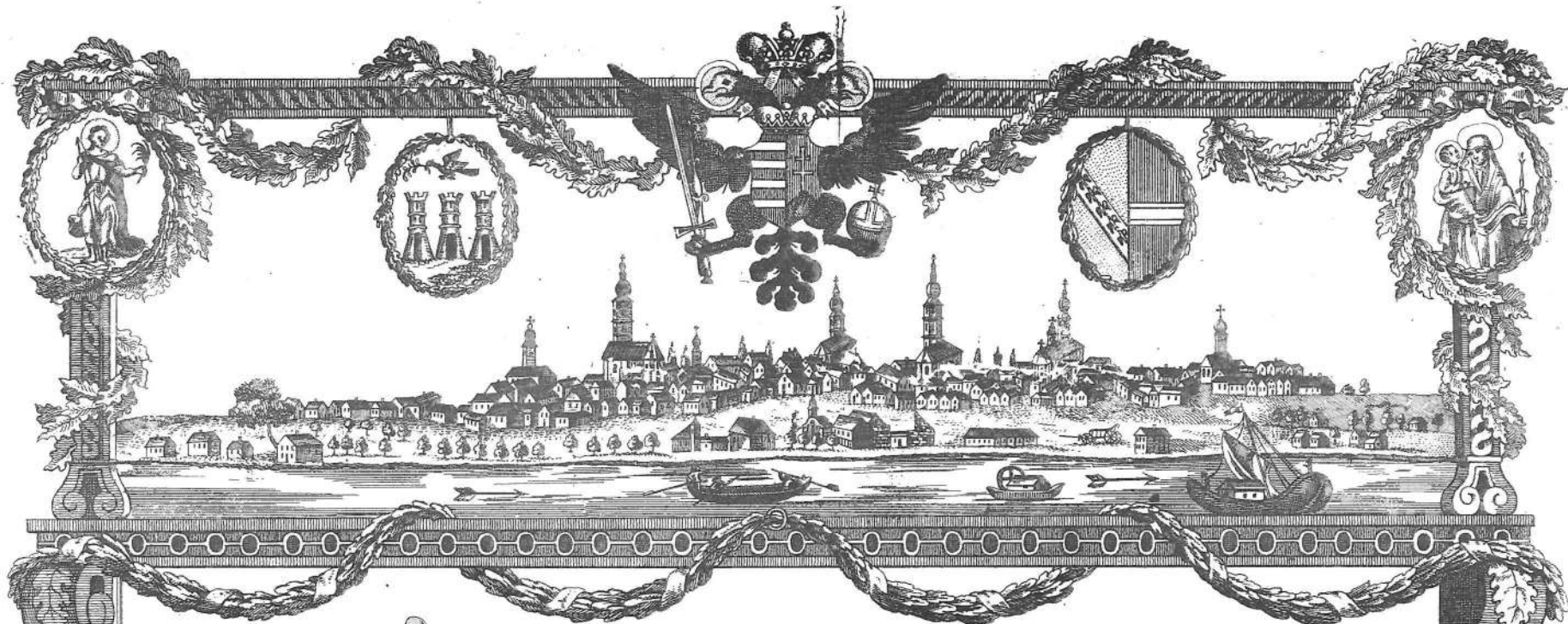
Vas Zerzeignis dieses Heuerwerdigen mit Nahmen

Hieran herinnen ist ein Gutes Jahr Long mit interjunctur als Christen
 in weissen spitzigen ist vorwunden mit libor Long fang zum pri
 Tempelstul storn ist also guden mit Ardenmenten da er mit
 ein ein be hufente prapron
 als zu d' pommel Nafun mit Fingri gun Nuntel
 ittheprit
 Sigmundt
 Luft
 die 30
 An die

Daniel Poppe

ДАНИЛО ФОН СТОЈНИЋ ИЗДАЈЕ СВЕДОЧАНСТВО
О РАДУ ФЛОРИЈАНУ ХЕРМАНУ, БАШТОВАНУ
30. VIII 1802, НЕМ. ЈЕЗИК, ВЕЛ. 41,5 x 26 cm
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У ПАНЧЕВУ

Der N. N. Ober und Unter Zechmeister
 eines Ehrsamten Handwerks der Bürgerl. *Männer- u. Weiber* Meistern
 in der Königlichen Frey Stadt Neusatz bescheinen hiermit das gegenwärtiger *Gesell* Gesell
 Namen *Adam Honarbauer* von *Ungarn* gebürtig so
 Jahr alt und von *Statur* *groß*, auch *schwarz* Haare ist bey uns *20* Wochen
 in Arbeit gestanden und sich der Zeit, brav, fleißig, friedsam und ehrlich, wie es jedem Gesellen gebührt
 verhalten hat. Welches wir attestiren, und dessenthalben unsere sämtliche Mitmeister ersuchen, diesen
 Gesellen nach Handwerks Gebrauch überall befördern wollen.
 Neusatz den *12*ten Octobris Anno *1810*

Als Ober zechmeister
Matthias Spinnung

Als Unter zechmeister
Triphon Lasevitz

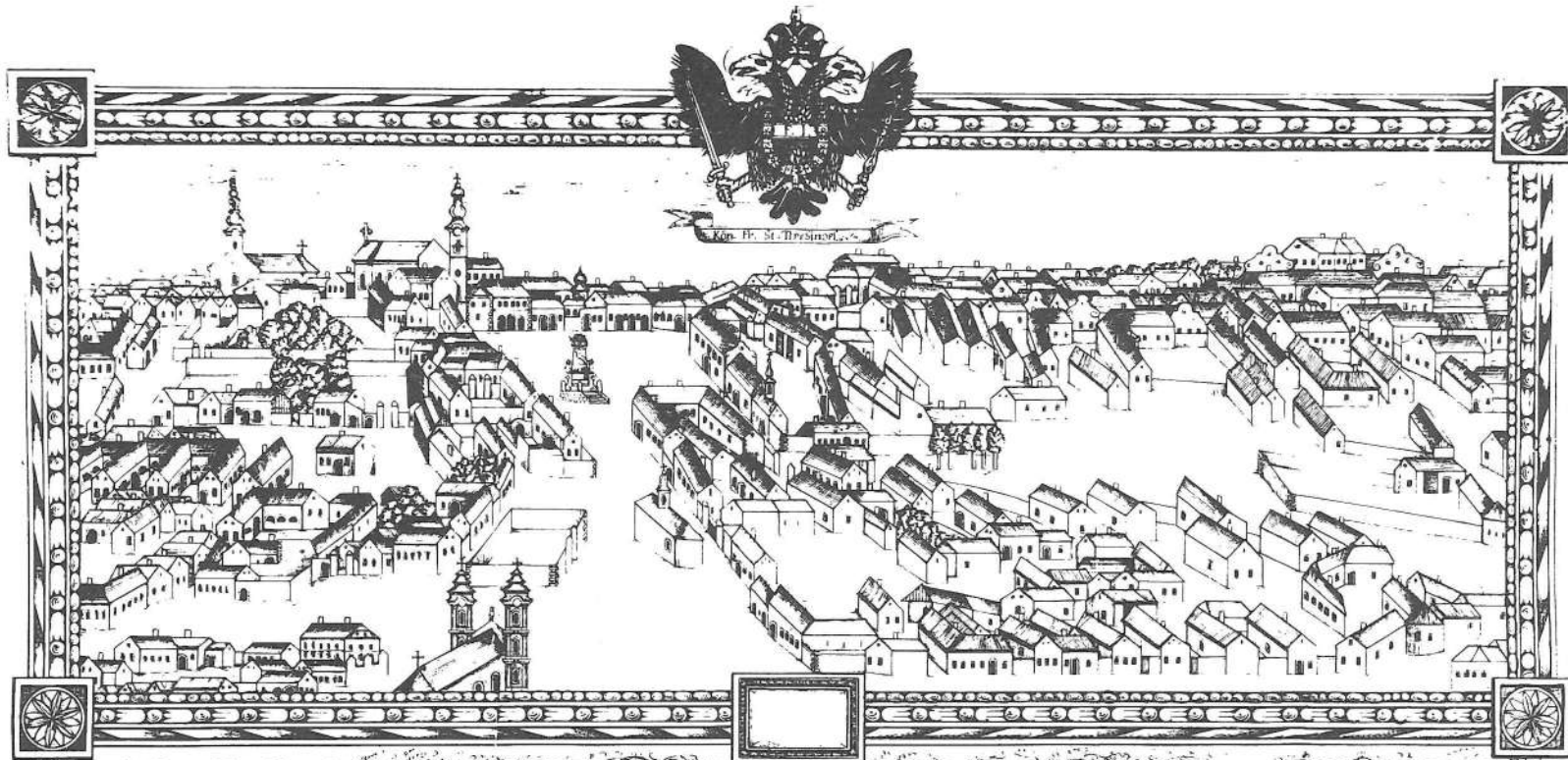
Obri Gemeinderath

Raben Lasevitz

ЗИДАРСКИ И ТЕСАРСКИ ЕСНАФ У Н. САДУ
ИЗДАЈЕ КАЛФЕНСКО ПИСМО АДАМУ
НОЈГЕБАУЕРУ ИЗ ПОЖУНА
НОВИ САД, 12. X 1816, НЕМ. ЈЕЗИК
ВЕЉ. 53,5 x 43,4 cm
ВЛ. АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

Sir Zach und andere Meister, des ehrla-
men Handwerks deren Surgerlichen Zimmermei-

ſtern in der Königl. Frey Stadt Tereſinobl, beſcheinigen hiemit, daß gegenwärtiger Geſell Namens
von _____ gebürtig, ſo Jahr alt und von Starck auch Daem, iſt bey uns allhier Jahr Wochen
Arbeit geſtanden, und ſich ſolcher ſat über frey, ſleißig, friedſam, und ehlich, wie es einem jeſlichen Handwerk Geſellen gebührt, verhalten hat, wel-
ches wir auch alſo anerkennen, und deſſenhalben unſer ſämmtliche Mit Meißten dieſen Geſellen nach Handwerks Gebrauch überall zu beſcheiden
geſtimmt erſuchen wollen. Begaben Tereſinobl. den
Anno 18

Sir Zach Meißter

Meißter
wo obigergeſell in Arbeit geſtanden

Under Zach Meißter

НАЈСТАРИЈА ПОЗНАТА ПАНОРАМА СУБОТИЦЕ У
КАЛФЕНСКОМ ПИСМУ ТЕСАРСКОГ ЕСНАФА
У СУБОТИЦИ
СУБОТИЦА, 1815 - 1817, НЕМ. ЈЕЗИК, ВЕЛ.
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ СУБОТИЦА

Als Ober- und Unter Zechmeister

eines Ehrsamten Handwerks deren Bürgerl. . . . . Fenster
 in der Königl. Frey-Stadt-Steinfass, bescheynigen, hirtmit, das gegenwärtiger . . . . . Gesell
 Namens . . . . . von . . . . . gebürtig, so
 Jahr alt, und von Natur . . . . . auch . . . . . Haaren, ist bey uns allhier . . . . . Jahr / Wochen
 in Arbeit gestanden, und sich solcher Zeit über, treu, fleißig, frölich, und ehrlich, wie es einem jeglichen ehrlichen Gesellen
 gebühret, verhalten hat; Welches wir Aeltern, und dessenthalben unsere sammentliche Mit-Zechmeister diesem, ...
 Gesellen nach Handwerks-Gebräuch überall zubefördern, geziemend ersuchen wollen. Begeben: in
 Steinfass, den . . . . . Anno 68 . . . . .

Als
Ober-Zechmeister

Als
Unter-Zechmeister

Small illegible text at the bottom right corner.

КОВАЧКИ, КОЛАРСКИ И УЖАРСКИ ЕСНАФ У Н. САДУ
ИЗДАЈЕ КАЛФЕНСКО ПИСМО ЈОВАНУ БАНИЋУ
КОЛАРСКОМ КАЛФИ ИЗ БАЈЕ
НОВИ САД, 3. XI 1823, НЕМАЧКИ ЈЕЗИК, ВЕЛ. 50, 5 x
40,7 cm
ВЛ. АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

МЫ ЦЕХМАЙСТЕРЪ И ПРОЧІИ ЦЕХА САБОВСКАГО,

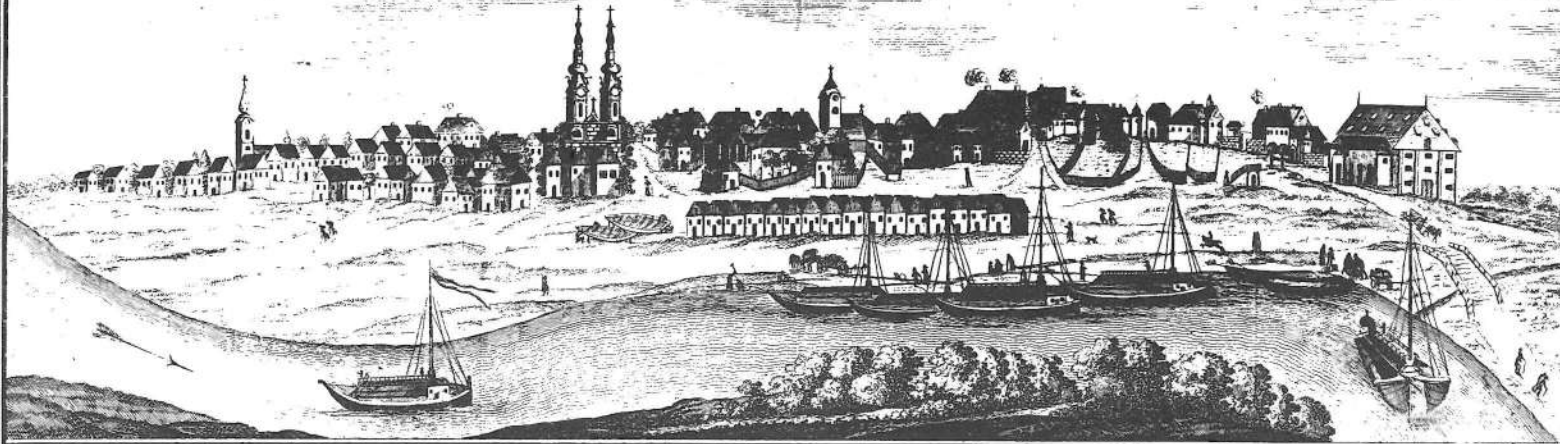
АБАЖИЙСКАГО И КАПАМАЖИЙСКАГО ЗДѢ ВЪ ДОЛНѢЙ ОСѢЧКѢ ВАРОШИ НАХОДЯЩІЙСЯ ЧЕСТНІИ МАЙСТЕРИ ЗНАТНО ВСѢМЪ, И ВСЯКОМУ СУДЕНСКОМУ ЛИЦУ, ЕМУЖЕ ЗА СЕБѢ НАДЛЕЖИТЬ ЗНАТИ, ТВОРИМЪ, ДА ПОКАЗАТЕЛЬ СЕГО ЧЕСТНІИ ЮНОША *Саломѣ Стоиль* родомъ изъ *Панчева Мѣстѣ старогорѣ* при честномъ Майстерѣ *Василіи Стоила* время своего уреченнаго Шегертства честно, вѣрно и похвално препровелъ, намъ же въ Собраніи нашемъ предстоящу, за освобожденіе свое насъ молебнѣ просилъ, дабы мы его отъ Шегертскаго дѣла освободили, и на Степень Калфенскій произвести, а сверху того ему свидѣтельное отъ нашего Цеха писаніе дати благоизволили; Мы же о обхожденіи и поведеніи его добръ увѣреніи бывше, и обстоятелнѣ рассмотрѣвше, единодушнѣ судихомъ помянутаго Юношу отъ всякаго Шегертскаго дѣла свободна учинити, во Калфенскій степень яко заслуженна произвести, и всякому честному Лицу исаго, особнѣже *Ала Силскаго* художества или ружета Майстеромъ, препоручити, яко дабы его елико насъ ради самыхъ, толико паче и его честнаго ради обхожденія драговолюно пріимити, ему по всюду занать *Ала Силскаго* невозбранно дѣлати, и съ временемъ (гдѣ случитися будетъ) въ число честныхъ Майстеровъ доброволнѣ воспріяти благоизволили, еже и мы всѣмъ въ подобныхъ случаяхъ и приликахъ равномѣрно сотворити общаемя Болшаго ради вѣроятія сіе наше Свидѣтельное Писаніе изображеніемъ нашея Печати соутверждаемъ.

Данно во Осѣцѣ 825 *Мѣ*
дне Мѣсяца *Септември* двѣдѣта.

*Георгій Богдановъ Цехмастеръ
Василій Келнскій Атаманоловъ
Александръ Шаломѣ Атаманоловъ*

КРОЈАЧКИ, АБАЦИЈСКИ И КАПАРСКИ ЕСНАФ У ОСЕКУ
ИЗДАЈЕ ЈАКОВУ СУБИЋУ АБАЦИЈСКОМ КАЛФИ
ИЗ ПАНЧЕВА КАЛФЕНСКО ПИСМО
ОСЕК, 21. IX 1825, СРПСКИ ЈЕЗИК, ОРИГИНАЛ ВЕЛ. 49,7 x 39,6 cm
РЕЗАН У БУДИМУ 1798, ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У ПАНЧЕВУ

W W unterfertigte Ober und Unter Vorsteher

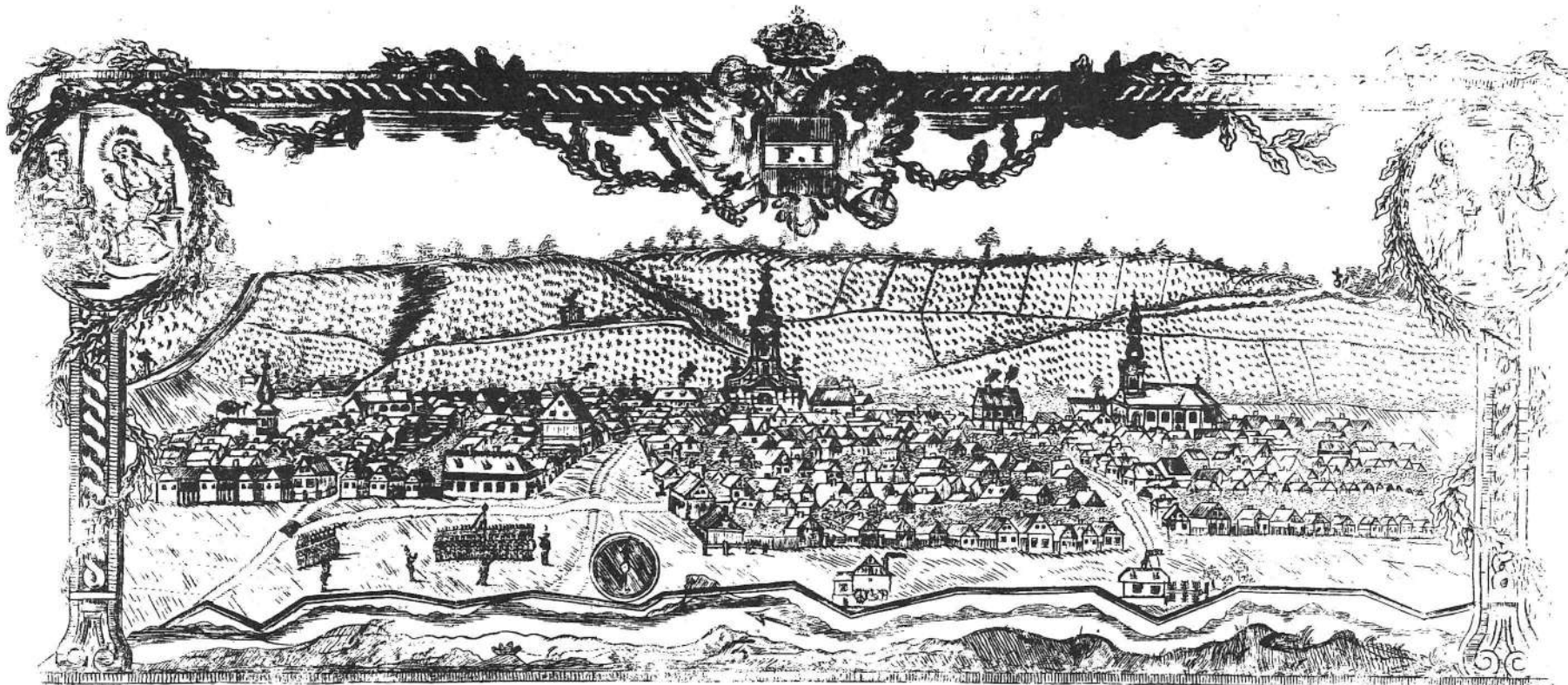
des ehrsamten Handwerks, der Bürgerl: *Lehrmeistern* Meister, in der K. K. Freyen Militär-Communität PANSOVA beurdunden hiemit, das gegenwärtiger *Lehrmeister* Gesell, Namens Georg, Millitser, von *Lanisova* aus *Sauert* gebürtig, 17. Jahr alt, und von *großem* Statur, auch *kräftigen* Maaren, ist bey uns allhier *ein* Jahr. = Wochen, in Arbeit gestanden, und sich solcher Zeit über, treu, fleißig, still, friedsam, und ehelich, wie es einem jeglichen Handwerks Befellen gebühret, verhalten hat, welches wir also attestiren, und deshalb unsere sämtlichen Mitmeister diesen Befellen, nach Handwerks gebrauch überall zu befördern Begeben, in PANSOVA den *27. Septem* 1828.

M. J. K. K. K.
Ober Vorsteher.

M. J. K. K. K.
Unter Vorsteher.

ЧИЗМАРСКИ ЕСНАФ У ПАНЧЕВУ ИЗДАЈЕ
КАЛФЕНСКО ПИСМО ЂОРЂУ МИЛИЋУ ИЗ ПАНЧЕВА
ПАНЧЕВО, 21. IX 1825, НЕМАЧКИ ЈЕЗИК, ВЕЛ.
49,6 x 40,7 cm
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У ПАНЧЕВУ

Wir Unterfertigte Ober und Unter Vor-

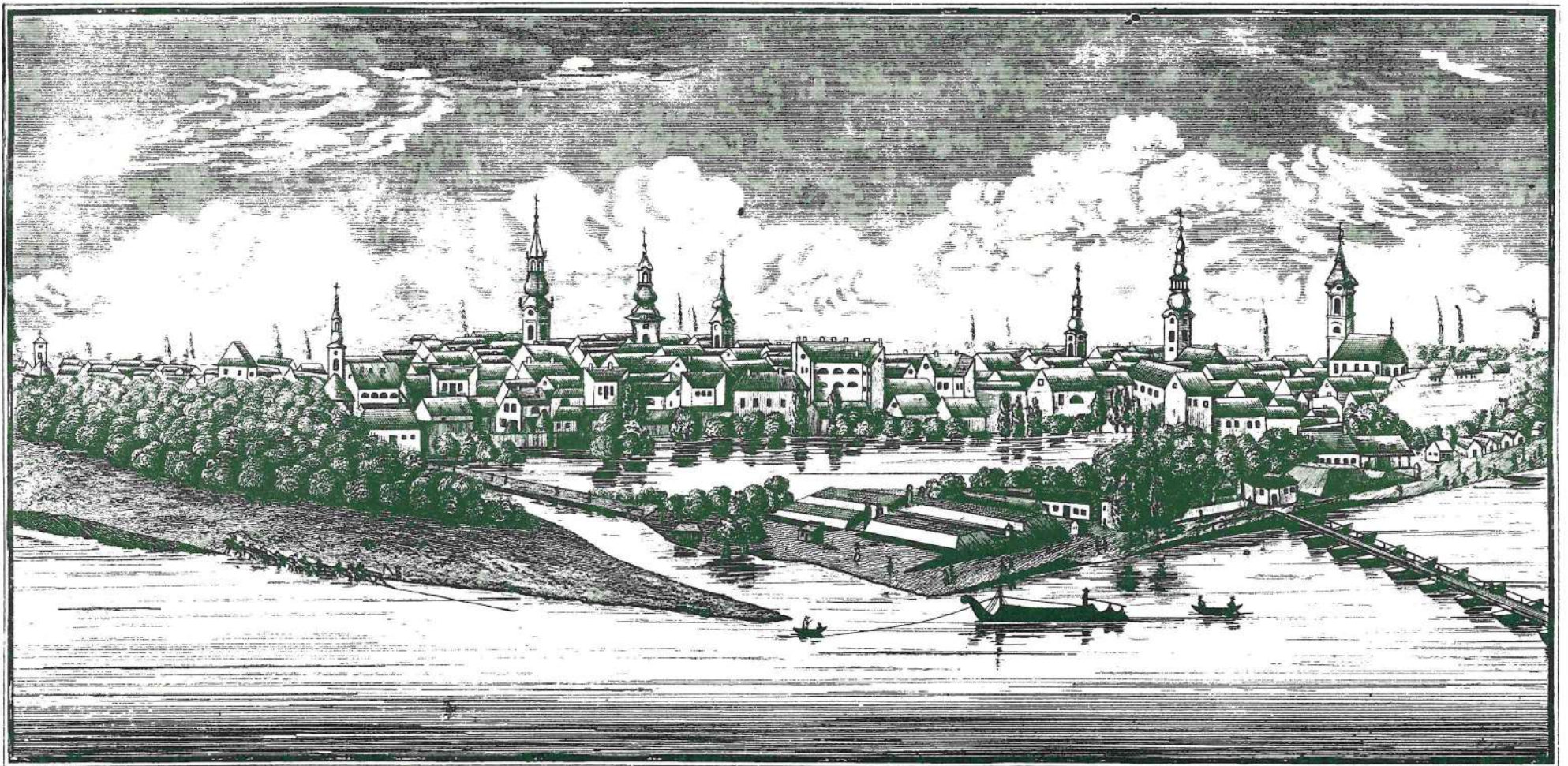
steher der vereinigten Kunst der an *Leinwand, Zwickel, Gewandmacher* **Steuern**
 in der Kaiserl. Königl. Frey Städt. Grauz. Komunität Westkirchen bezehnjigen hiemit, das gegenwärtiger
Gewandmacher **Hesl. Namens** *Leopold Simonovich von Baumau* aus *Demot* gebürtig, 22. Jahr alt *Wirklich*
 Statu. *Freuzen* Haaren bei uns allhier *70* Jahr — Wochen in Arbeit gestanden, und während dieser
 Zeit sich sehr fleißig still, frohsinn, und ehrlich, wie es einem jeglichen Handwerts Gesellen gebühret, verhalten
 hat, welches wir hiemit attestieren, und deshalb unsere sämmtliche *Stättmeister* geziemend ersuchen,
 diesen Gesellen nach Handwerts gebrauch überall befördern zu wollen. *Gegeben* in der Kaiserl. Freyen
 Städt. Grauz. Komunität Westkirchen in Bannat den *24ten* *Februar* im Jahr 1847

Wider *Wider*
 Ober Vorsteher
Simon *Simon*
Simon *Simon*

Unter Vorsteher

ОПАНЧАРСКИ ЕСНАФ У БЕЛОЈ ЦРКВИ ИЗДАЈЕ
КАЛФЕНСКО ПИСМО ГЛИГОРИЈУ СИМОНОВИЋУ
ИЗ ПАНЧЕВА
БЕЛА ЦРКВА, 24. II 1827, НЕМ. ЈЕЗИК, ВЕЛ. 48 x 39 cm
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ У ПАНЧЕВУ

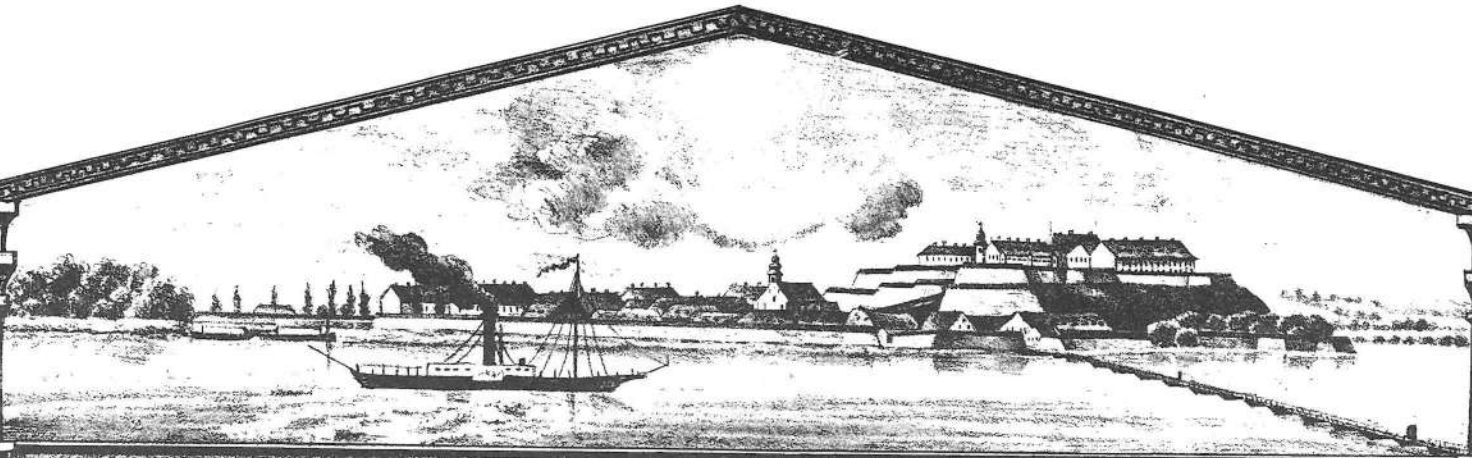

gezeichnet. P. Demetrius v. Kerestor.

Kohlman sc.

Königl. privil. Frey-Stadt Neusatz. Voeplantee. Uj-Titok. Novisad.

ПЕТАР ДЕМЕТРОВИЋ, НОВИ САД
ЛИТОГРАФИЈА ИЗ 1841
ВЛ. АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

Wir Ober- und Unter-Vorsteher

des privil. ^{Handwerks} ~~Handwerks~~ der kk. Grenz Festung Peterwardein
 im Herzogthum Syrmien beurkunden, hiermit, dass Michael Schwager ^{von} ~~von~~ ^{Herzogth. geb.}
 am 28ten ^{Nov.} 1827 vor offener Lade zu dem Herrn ^{meisters} ~~meisters~~
 in die Lehre aufgedungen, und am 2ten ^{Sept.} 1840 über von derselben frei und losgesprochen wor-
 den ist.

Zum Beweise, dass der nunmehrige ^{Jung-} ~~Jung-~~ ^{Geselle} ~~Geselle~~ Michael Schwager die vorgeschriebene Lehrzeit nützlich zu-
 rückgelegt ertheilen wir ihm diesen Lehrbrief, und erklären hiemit, dass derselbe als ein fleissig und treuer Geselle jeder
 Unterstützung würdig sei, fügen auch die Bitte bei, dass er von Seite der löbl. Behörden jede nur mögliche Hülfe finden möge.

Als Urkund der Wahrheit bestätigen wir diesen Lehrbrief mit unserer Unterschrift und dem Handwerks Insiegel
 Sig. Peterwardein den 11ten März 1840 ^{Lehrbrief}

Anton von Mikoll
Anton von Mikoll

Anton von Mikoll
Anton von Mikoll
Anton von Mikoll

ЗИДАРСКИ, ТЕСАРСКИ И КРОВАРСКИ ЕСНАФ У
ПЕТРОВАРАДИНУ ИЗДАЈЕ КАЛФЕНСКО ПИСМО
МИХАЈЛУ ШВАГЕРУ ИЗ ОЦАКА
ПЕТРОВАРАДИН, 17. III 1848, НЕМ. ЈЕЗИК,
ВЕЛ. 49 x 39 cm
ВЛ. МУЗЕЈ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

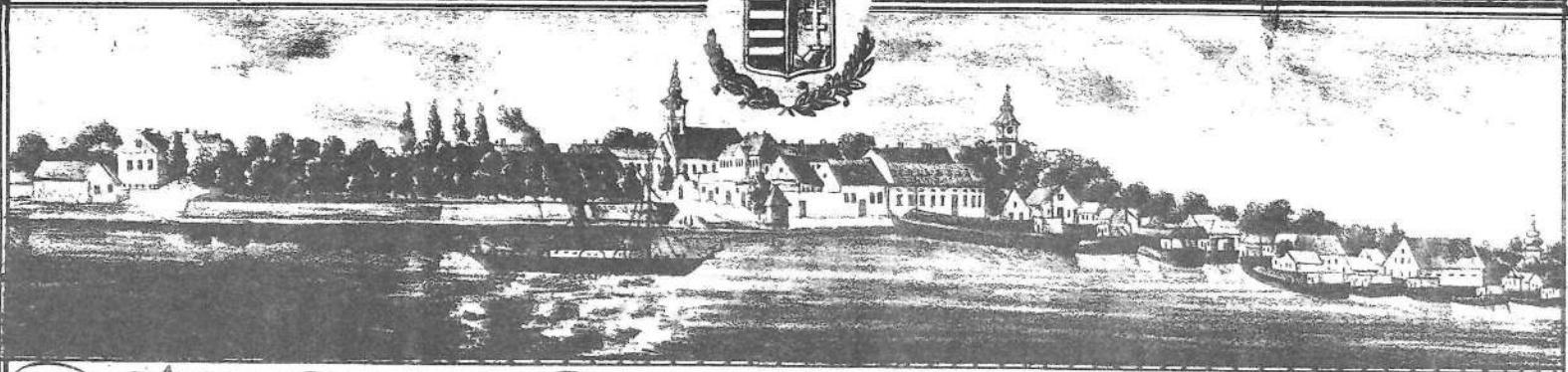

Wir, Ober und Unter Vorsteher und andere Meister des vereinten
 Handwerkes deren Bürgerlichen und Meistern in der Königl. Frey Stadt Znojmo
 durch unser Comitat bescheinigen hiermit das gegenwärtiger Uygewählter Gesell, Johann
 ... Jahr alt und von ... Statur, auch ... Haaren, ist bey uns allhier ... Wochen ... Zeit
 ... erhalten hat, welches wir also attestiren und behaltten unser sämtliche mit
 ... Meister durch Gesellen nach Handwerks Gebrauch aller Orten zu fördern gerühmt werden sollen
 Anno ...
 ... Michael Masivantsch
 ... Nicolaus Stefanovitsch

КАЛФЕНСКО ПИСМО КРИСТИЈАНУ ТЕОДОРОВИЋУ ИЗ
ЧЕНЕЈА
СОМБОР, . . . , НЕМ. ЈЕЗИК, ВЕЛ. 52,7 x 42,2 cm
ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ СОМБОР

Wir Ober und Unter Vorsteher

der privil. vereinigten Zunft und zwar des ehrsamten Seiler Handwer-

kes im Markte Neu Beese in Banat heurkunten hiemit, das *Andreas Gromann* am 7ten Junij 1822 vor offener Lude zu dem Herrn Seiler Meister *Thomas Matyovshij* in die Lehre aufgedungen, und am 15ten Junij 1825 aber von derselben frei und losgesprochen wurde. Zum Beweis, dass der nunmehrige Seiler Geselle *Andreas Gromann* die vorgeschuete Lehrzeit nützlich zuwückgelegt ertheilen wir ihm diesen Lehriß und erklären hiemit, das derselbe als ein fleißig und treu Geselle jeder Unterstützung würdig sei, fügen auch die Bitte bei, dass er von Seite der löbl. Behörden jede nur mögliche Hilfe finden möge.

Als Akkunde der Wahrheit bestätigen wir diesen Lehriß mit unserer Unterschrift und dem Handwerks Insiegel
Gegeben zu Neu Beese am 5. December 1825
Friedrich August Wittkindt und fünfzig

Sikent Gromann

Demeter Spanovitch
Verlagung

УЖАРСКИ ЕСНАФ У НОВОМ БЕЧЕЈУ ИЗДАЈЕ
КАЛФЕНСКО ПИСМО А. ГРОМАНУ
НОВИ БЕЧЕЈ, 5. XII 1850, НЕМАЧКИ ЈЕЗИК, ОРИГИНАЛ
ВЕЛ. 53,4 x 42,3 cm, ВЛ. ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ЗРЕЊАНИН

Издавач: Архив Војводине; Одговорни уредник: Павле Станојевић; Организација изложбе
и дизајн каталога: Павле Станојевић; Поставка изложбе: Милан Јакшић, П. Станојевић;
Коректура: Гордана Станојевић; Фотографије експонанта: Илија Рамић; Штампа Логос

ВОЈВОЂАНСКА БАНКА
ЗНАК ПРАВИХ ВРЕДНОСТИ